

[Anden næstformand.]

dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Med skrivelse af dags dato fremsender undervisningsministeren eksemplarer af en redegørelse for situationen omkring de højere og andre videregående uddannelser, som hun har ønsket at give tinget i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3. Redegørelsen vil blive omdelt og optaget i Folketings-tidende.

Udvalget om offentlige arbejder har afgivet betænkning over forslag til lov om international godstransport med motorkøretøjer m. v. og forslag til lov om international buskørsel. Eksemplarer vil blive omdelt.

Med skrivelse af dags dato har undervisningsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Fleming Jensen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 188).

Med skrivelse af dags dato har arbejdsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget H. C. Toft stillet spørgsmål. (Spm. nr. 190).

Med skrivelse af 19. april 1974 har finansministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Gerda Møller stillet spørgsmål. (Spm. nr. 191).

Med skrivelse af dags dato har ministeren for offentlige arbejder fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Juul-Madsen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 192).

Med skrivelse af dags dato har ministeren for offentlige arbejder fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Stetter stillet spørgsmål. (Spm. nr. 193).

Med skrivelse af dags dato har ministeren for offentlige arbejder fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Haunstrup Clemmensen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 194).

Med skrivelse af dags dato har udenrigsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Hans Toft stillet spørgsmål. (Spm. nr. 195).

Med skrivelse af dags dato har udenrigsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Burgdorf stillet spørgsmål. (Spm. nr. 196).

Med skrivelse af dags dato har handelsministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Ninn-Hansen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 197).

Med skrivelse af dags dato har miljøministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Hagen Hagensen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 199).

Med skrivelse af 19. april 1974 har socialministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Adam Møller stillet spørgsmål. (Spm. nr. 200).

Med skrivelse af gårds dato har socialministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Simonsen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 201).

Med skrivelse af 19. april 1974 har socialministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget Karen Thurøe Hansen stillet spørgsmål. (Spm. nr. 202).

Disse spørgsmål og besvarelserne vil blive optaget i Folketingstidende.

I skrivelse af 4. denne måned meddeler de af folketinget valgte statsrevisorer, at de efter statsrevisor Jacob Kierkegaards udtræden på ny har konstitueret sig og har valgt Peter Nielsen til formand og Hanne Budtz til næstformand.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Det politisk-økonomiske udvalg:

Udtræder: Svend Andersen (Roskilde amt)

Ny stedf.: Tillisch

Udtræder: Lindholt

Ny stedf.: Børge Pedersen

Skriftlig redegørelse.

Af undervisningsminister *Tove Nielsen* (19. april 1974):

Redegørelse for situationen omkring de højere og andre videregående uddannelser.

Indledning.

Jeg har ønsket at give denne redegørelse, dels fordi jeg gerne vil stå ved et løfte, som

[Undervisningsministeren.]

mine to forgængere har givet folketinget, og som den nuværende regering vedstod allerede i statsministerens tiltrædelsestale, dels fordi jeg føler — en følelse, som mange vist deler med mig — at vi står ved et vendepunkt i den udvikling, som de højere og videregående uddannelser har gennemgået i de sidste 15 år.

Det er derfor mit håb, at denne redegørelse og den påfølgende debat kan føre frem til, at folketinget fastlægger nogle retningslinier, som de, der skal planlægge og administrere de videregående uddannelsers udvikling i de kommende år, kan holde sig til som grundlag for deres arbejde. Den udvikling, de videregående uddannelser har gennemgået i de sidste 15 år, bygger på lovgivning og de øvrige principielle tilkendegivelser, som er kommet her fra tinget. Men det er i nogen grad sket stykvis og delt og ikke på grundlag af et samlet materiale og en redegørelse som den, der hermed fremlægges. Jeg nærer derfor også tiltro til, at der ud af den debat, som nu skal føres, vil komme et sikrere grundlag, der kan arbejdes videre på.

1. Baggrunden.

Efter 15 års rivende udvikling inden for hele uddannelsesområdet står vi nu i en situation, hvor det fra visse sider drages i tvivl, om man fortsat skal stræbe imod mere uddannelse til flere og flere. Man taler endog om overdreven uddannelsesekspansion, og lærere og uddannelsesadministratorer anklages for at fremme uddannelsessystemets udbygning udelukkende for systemets og deres egen fordels skyld.

Det er en helt ny situation, som selvsagt i nogen grad har sit udspring i det stadigt voksende tryk på de offentlige bevillinger og dermed i øget skattetryk.

Hvordan er vi da kommet til dette punkt?

Hvis vi skal prøve at finde en forklaring, må vi gå tilbage til sidste halvdel af 1950'erne, da vi var kommet ud af efterkrigstiden og den kolde krig. Dengang lagde man i alle lande vægt på at fremme den industrielle vækst for dermed at skabe et bredere grundlag for hele samfundets udvikling. Man anså da uddannelse for en væsentlig faktor til fremme af denne vækst. Man talte ligefrem

om „den tredje faktor“ ved siden af arbejdskraft og kapital. Undersøgelser af udviklingen i USA havde vist, at indsatsen af arbejdskraft og kapital kun svarede for 2/3 af den økonomiske vækst. Den sidste tredjedel, mente man så, måtte forklares med ny teknologi og større viden om og færdighed ved udnyttelsen af de to andre faktorer. Og teknologi, viden og færdigheder udvikles gennem uddannelse og forskning.

Dette førte herhjemme til nedsættelsen af teknikerkommissionen i 1957. Blandt resultaterne af denne kommissions arbejde kan nævnes udflytningen af Danmarks tekniske højskole til Lyngby, oprettelsen af Danmarks ingeniørakademi, udbygningen af universiteternes naturvidenskabelige uddannelser og indførelsen af en lang række nye, såkaldte mellemtekniske uddannelser.

Samtidig med ønsket om at udbygge det danske uddannelsessystem, ønskede man også at skabe større geografisk lighed i mulighederne for at få uddannelse. På gymnasieområdet satte man en systematisk planlægning ind med det formål at sikre, at man ved udbygningen af gymnasierne fik rettet op på den skæve fordeling af kapaciteten. I 1957 fandtes 45 pct. af gymnasiekapaciteten i hovedstadsområdet, hvor 33 pct. af befolkningen boede. I løbet af den næste halve snes år lykkedes det at udligne denne forskel.

Baggrunden for udbygningen var også et stærkt politisk ønske om at give ungdommen sådanne uddannelsesmuligheder, at den enkelte kunne få den uddannelse, som svarede til hans eller hendes lyst og evner. Dette synspunkt havde stærk genklang i befolkningen, og talrige lokale initiativer blev taget for at få nye uddannelsesinstitutioner oprettet, ligesom ungdommen søgte uddannelse i et omfang, som kapacitetsudvidelserne havde svært ved at holde trit med.

Ønsket om at udjævne de geografiske forskelle samtidig med, at man udvidede kapaciteten, gjorde sig også gældende på de højere uddannelsers område. I 1964 vedtog folketinget loven om oprettelsen af et universitet i Odense, og året efter vedtog man oprettelsen af Danmarks ingeniørakademis afdelinger i Ålborg. Man anså imidlertid ikke behovet for geografisk spredning og kapacitetsudvidelser dækket hermed. Med

[Undervisningsministeren.]

hjemmel i loven om Odense universitet nedsattes planlægningsrådet for de højere uddannelser i 1965.

Som et første resultat af planlægningsrådets arbejde fik vi loven af 31. maj 1968 om udbygning af universiteterne i København, Odense og Århus, hvor undervisningsministeren fik bemyndigelse til at anvende 1.250 mill. kr. til udbygningen af de tre nævnte universiteter indtil 1. april 1976. Ifølge lovens § 3 skal der senest i folketingsåret 1974-75 fremsættes lovforslag om de bevillingsmæssige rammer for universitetsudbygningen for den følgende årrække. Administrationen af denne rammelov, der siden er blevet krydset af mere konkrete rammelove, bl. a. om Odense universitet og Panuminstituttet, har i øvrigt vist, at så vide rammelove er af tvivlsom praktisk værdi, og det overvejes derfor at søge den nævnte § 3 ophævet.

Rådets arbejde førte endvidere til en endelig løsning af spørgsmålet om den geografiske placering af de højere uddannelser i 1970, hvor loven om Københavns universitets placering og universitetscentre blev vedtaget, og hvor placeringen af et sjællandsk, et nordjysk og et sydjysk universitetscenter blev afgjort sammen med den rækkefølge, hvori de skulle oprettes.

Planlægningsrådet beskæftigede sig imidlertid ikke alene med de højere uddannelsers geografiske placering, deres kapacitet og fremtidige behov for drifts- og investeringsbevillinger. I den såkaldte planskitse fra 1967 og senere publikationer gik man også ind på uddannelsernes struktur og sammenhæng, herunder sammenhængen mellem de egentlige akademiske uddannelser og andre beslægtede, videregående uddannelser, idet man påpegede det fremtidige behov for langt større smidighed i uddannelsessystemet. Planlægningsrådet introducerede i den forbindelse tanken om *universitetscentre* som institutioner, der skulle tilbyde samordnede lange og kortere uddannelser, evt. med fælles indledende studietrin.

De tanker og forslag, som planlægningsrådet var fremkommet med, blev taget op i det folketingsudvalg, der behandlede forslaget til lov om Københavns universitets placering og universitetscentre. I den betænkning, som udvalget afgav den 15. maj 1970, anmodede det derfor planlægningsrådet om at udarbejde en helhedsplan for såvel de højere eller akademiske som andre videregående uddannelsers udbygning i tiden frem til 1980. I forbindelse med denne helhedsplanlægning skulle planlægningsrådet endvidere udvikle universitetscentertanken, og folketingsudvalget anmodede specielt om, at der blev arbejdet med en samordning af ingeniøruddannelserne, og om, at fordele og ulemper ved en integration af uddannelserne af lærere til folkeskolen og gymnasiet /HF blev belyst.

Det materiale, som folketingsudvalget anmodede om, foreligger nu og er oversendt til folketinget i løbet af den sidste tid. Det drejer sig om:

- a) Publikationen „Helhedsplanlægning af de videregående uddannelser 1974-1987 — Problemer og løsningsforslag“, der indeholder et oplæg, udarbejdet af planlægningsrådets sekretariat, en udtalelse om dette oplæg fra planlægningsrådet og en supplerende redegørelse fra et mindretal blandt rådets medlemmer.
- b) En udtalelse af 5. april 1974 om helhedsplanredegørelsen fra Det centrale Uddannelsesråd (C.U.R.), som jeg har bedt om en kommentar for at få de videregående uddannelsers problemer belyst i en større uddannelsesmæssig sammenhæng.
- c) Betænkning nr. 699 om ingeniøruddannelserne i Danmark. Betænkning nr. 706 — Læreruddannelse og lærerbehov.
- d) Endvidere henvises til Perspektivplanredegørelsen 1972-87 (PP II), i særdeleshed uddannelsesafsnittet, kap. 44, der foreligger i særtryk i undervisningsministeriets tidsskrift Uddannelse 2/74.

Der skulle således være et omfattende baggrundsmateriale for debatten.

[Undervisningsministeren.]

2. *Situationen og problemerne.*

Denne redegørelse behandler de højere og andre videregående uddannelsers problemer. Det vil sige uddannelserne ved universiteterne, de højere læreanstalter, universitetscentre og de andre videregående uddannelsesinstitutioner, der giver uddannelser af mindst 3 års varighed, og som fortrinsvis optager studerende med student-, højere forberedelses- eller højere handelseksamen. Blandt de sidstnævnte kan nævnes folkeskolelærer-, bibliotekar- og socialrådgiveruddannelserne. Tilsammen tegnede de omhandlede uddannelser sig i 1972 for en tilgang svarende til 25 pct. af en ungdomsårgang.

I 1960 var den samlede tilgang på i alt 8.700 studerende, svarende til 13 pct. af en ungdomsårgang, mens bestanden udgjorde ca. 28.000 studerende og man i samme år dimitterede 4.500 færdiguddannede. I 1975 forventes en tilgang på 24.000 (32 pct. af en ungdomsårgang), en bestand på ca. 95.000 og ca. 11.000 færdiguddannede. Jeg kan i øvrigt henvise til det mere specificerede talmateriale i tabel 1 på side 24 i Helhedsplanredegørelsen og til de senest opgjorte faktiske tal fra 1973 i undervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsulentens publikation „Uddannelsesstatistik“ nr. 19 fra februar i år.

I 1960-61 udgjorde udgifterne ved driften af disse uddannelser ca. 107 mill. kr., medens investeringsudgifterne androg ca. 22 mill. kr. Ifølge budgetoverslaget for 1975-76 forventes driftsudgifterne ved de samme uddannelser at blive ca. 1.300 mill. kr., medens investeringsudgifterne vil andrage ca. 375 mill. kr. Udgifterne i 1960-61 udgjorde 2,1 pct. af det samlede statsbudget, medens de i 1975-76 forventes at ville udgøre ca. 3 pct.

Hele denne ekspansion har bl. a. kunnet lade sig gøre på grund af en række gunstige omstændigheder i 60'erne. Dels den førnævnte positive atmosfære, som omgav uddannelsesområdet, dels den tilgang af arbejdskraft, der kom til industriproduktionen på grund af afvandringen fra landbruget, og fordi de store årgange fra 40'erne kom ud i arbejdslivet. Herved skabtes det økonomiske grundlag for udbygningen af gymnasierne og de videregående uddannelser.

Den stærkt stigende tilgang til gymnasieskolen og HF og dermed til de videregående uddannelser, som vi vel at mærke selv har ønsket, har imidlertid også medført en række nye problemer for de videregående uddannelser. Man har især hæftet sig ved de problemer, universiteterne fik som de vigtigste videregående uddannelsesinstitutioner uden en fastlagt optagelseskapacitet. Dette har medført, at antallet af universitetsstuderende fra 1960 til 1975 forventes at blive mere end femdoblet, medens antallet af studerende ved de højere læreanstalter og andre videregående uddannelser kun forventes at blive fordoblet.

Jeg vil indledningsvis kort ridse de problemer op, som vi står over for, og senere vende tilbage til, hvilke løsningsmuligheder jeg mener vi bør lægge os fast på.

For universitetsuddannelserne er den store tilgang sket, uden at der er sket væsentlige ændringer i uddannelsernes sigte og struktur. Universitetsuddannelserne har tradition for at være lange og for at udanne få til et meget højt niveau. De således uddannede var derefter ret sikre på at kunne gå ind i et eller andet velafgrænset embede, som deres embedseksamen sigtede mod. Uddannelsernes struktur kunne ikke bære den øgede tilgang, og antallet af stillinger inden for den offentlige sektor vil ikke være tilstrækkelig stort til at følge med udbuddet af kandidater, selv om det offentlige ekspansion i 60'erne længe har kunnet tilsløre dette forhold. Problemet er derfor, om vi nu bør standse op og tage op til fornyet overvejelse, om det stadig skal være en students ret at blive indskrevet ved universitetet og studere lige netop det, han har allermost lyst til.

Men også problemet om, *hvad* de unge skal uddannes til, må tages op — også selv om det må medføre, at vi må rokke ved de selvstyrende universiteters tro på egne opgaver og værdier. Vi må se i øjnene, at en væsentlig del af de unge må finde beskæftigelse uden for den offentlige sektor. Hvordan sikrer vi os, at de går ud med en uddannelse, de kan finde anvendelse for? Hvad ved vi om behovene for uddannede inden for den private sektor? Indtil nu har dialogen mellem universiteterne og det private erhvervsliv været meget spag. Det er på tide, at denne dialog for alvor kommer i gang.

[Undervisningsministeren.]

Det er muligt, at en sådan dialog vil afføde helt nye krav til universitetsuddannelsernes indhold og struktur.

Også mere tekniske problemer presser sig på.

For det første savner man sikker viden om, hvor meget de studerende belaster universiteternes undervisningssystem, og man savner derfor pålidelige kriterier for, hvad der er en rimelig ressourcefordeling til et givet antal aktive studerende. Så længe alle, der løser årskort, registreres på samme måde, uanset om de er passive studerende, heltidsstuderende eller deltidsstuderende, er det ikke muligt at gennemføre en reel bevillingsstyring.

For det andet bliver undervisningsstandarden meget svingende, når en uddannelse simpelt hen skal tage det antal studerende, der melder sig. Man glemmer, at der trods alt eksisterer kapacitetsgrænser, selv om man kan diskutere, hvor de ligger.

Endelig er man i de senere år begyndt langt mere alvorligt end tidligere at diskutere behovet for en sammenhængende forskningspolitisk prioritering. Denne prioriteringsdiskussion bliver ret meningsløs, når ca. halvdelen af den offentligt finansierede forskning er nært forbundet med studentertal og undervisningsstandard inden for de forskellige uddannelsesområder.

3. Prioritering og mål.

Der er begrænsede ressourcer til rådighed for den offentlige sektors vækst. Det gælder naturligvis også for uddannelsessektorens vækst. Vi må for de kommende år foretage en nøje prioritering af de forskellige opgaver, herunder fastlægge uddannelsessektorens prioritering i forhold til andre samfundsmæssige opgaver, og inden for uddannelsessektoren foretage en indbyrdes prioritering af de forskellige uddannelsesområder. Hele denne problemstilling behandles indgående i PP II, som folketetinget vil få lejlighed til at drøfte den 2. maj. Som undervisningsminister føler jeg trang til at fremdrage følgende passus fra PP II, kapitel 31, om erhvervsproblemer og erhvervspolitik:

„Tekniske fremskridt hænger derfor nøje sammen med det offentliges politik og ydeler på en lang række områder. Dette gælder i særlig grad hele indsatsen vedrørende un-

dervisning og uddannelse, som ikke blot er grundlaget for det fond af viden, befolkningen er i besiddelse af, og forudsætning for forskning og udviklingsarbejde osv., men som også er væsentlig for de færdigheder og de kvalifikationer i øvrigt, deltagerne i produktionen besidder.

Det må tillægges en ganske væsentlig betydning for samfunds- og erhvervsudviklingen i 70'erne og 80'erne, at befolkningens uddannelsesmæssige baggrund formentlig vil være langt rigere og langt mere nuanceret end tidligere, og dette er måske den væsentligste grund til at nære en vis optimisme med hensyn til udviklingsmulighederne.“

På linie hermed finder regeringen, at uddannelse stadig må prioriteres højt — ikke alene af hensyn til den fortsatte økonomiske vækst, men også og måske nok så vigtigt af hensyn til samfundets sociale og kulturelle udvikling. Alligevel tror jeg, at alle er indstillet på, at også uddannelsessektorens vækst må blive mere begrænset end hidtil.

Samtidig vil den aftagende vækst inden for den offentlige sektor generelt give sig udtryk i mere begrænsede stigninger end hidtil i efterspørgslen efter højt uddannet arbejdskraft. Ca. 3/4 af de langvarigt uddannede er beskæftigede i den offentlige sektor. Det vil derfor specielt for denne gruppe være en mærkbar ændring, såfremt væksten i antal ansatte inden for den offentlige sektor falder fra ca. 7 pct. pr. år (1960-1972) til som anslået i PP II omkring 4 pct. pr. år. Det er mindre end stigningen i udbudet af færdiguddannede, og antallet af langvarigt uddannede inden for den private sektor skal derfor stige med ca. 10 pct. pr. år, for at man skal undgå arbejdsløshed blandt de langvarigt uddannede. Det er en meget høj stigningsprocent, også i betragtning af, at man forventer et fald i den samlede arbejdsstyrke i den private sektor.

Set på denne baggrund og under hensyn til, at samfundets sociale og kulturelle udvikling i høj grad må baseres på befolkningens generelle uddannelsesniveau, vil det være vigtigt at prioritere en reform af folkeskolen, ungdomsuddannelserne og uddannelser, der retter sig mod hele den voksne del af befolkningen, højere end stigninger i tilgangen til de lange videregående uddannelser.

[Undervisningsministeren.]

Til en vis grad skaber uddannelsessystemets opbygning i sig selv de problemer, vi står over for i dag. Elever bør ikke allerede i 7. klasse skulle tage stilling til, om de skal vælge en skoleform, der fører direkte frem til en videregående uddannelse, eller om de skal vælge den form, der relativt hurtigt fører dem ud i arbejdslivet. På samme måde må ungdomsuddannelserne indrettes langt smidigere, således at man ikke som i dag, når man begynder på en gymnasieuddannelse, er mere eller mindre tvunget til at fortsætte med en videregående uddannelse for at kvalificere sig til at gå ud i arbejdslivet.

Endelig må voksenuddannelserne udbygges således, at den, der savner en uddannelse, han kunne have fået som ung, kan få den senere, og at tidligere uddannelse kan suppleres, når der er behov for det.

Under disse omstændigheder er det væsentligt at få fastlagt en række mål for de videregående uddannelsers udvikling i de kommende 10-15 år.

Først og fremmest må man søge at skabe overensstemmelse imellem antallet af dem, som forlader de videregående uddannelsesinstitutioner med en afsluttet uddannelse, og den offentlige og private sektors behov for højtuddannede.

Arbejdsmarkedsprognoser, der rækker så langt frem i tiden, som det normalt tager, fra en person begynder en længerevarende uddannelse, til han afslutter den, er behæftet med stor usikkerhed. Man har derfor ikke hidtil anvendt sådanne prognoser i tilgangspolitikken. Det gælder imidlertid for alle vurderinger af fremtiden, at de må være behæftet med usikkerhed. Det bør ikke tjene som en undskyldning for, at vi lægger ansvaret fra os og undlader at handle i tide.

Vi må også gøre de videregående uddannelsers struktur så smidig, at den studerende ikke allerede ved studiets begyndelse behøver at vælge det erhverv, han vil uddanne sig til. Falder forsøgene med de brede basisuddannelser heldigt ud, og kan de overbygges med velafgrænsede og -definerede studieenheder — moduler — som kan kombineres på forskellige måder, vil den studerende have muligheder for at sammensætte sit studium under hensyn til beskæftigelsesmulighederne, medens han uddanner sig. Et sådant smidigt system vil også have den

fordel, at nye uddannelsesbehov hurtigt vil kunne dækkes ved at kombinere eksisterende uddannelsesenheder med de nødvendige nye enheder. Endvidere åbner det mulighed for, at den, som har forladt uddannelsessystemet, kan vende tilbage og erhverve sig en ny — bredere eller mere speciel — kompetence ved at gennemgå en eller flere studieenheder.

Et andet mål må være så vidt muligt at sikre den bedst mulige udnyttelse af de ressourcer, som stilles til rådighed for de videregående uddannelser. De studerende investerer år i deres uddannelse og har derfor et berettiget krav på ikke at blive sinket i deres uddannelse på grund af mangel på lærere, lokaler og udstyr, og på den anden side har samfundet et krav på, at de ressourcer, der stilles til rådighed, også udnyttes effektivt. I denne forbindelse må understreges, at begrænsningen i ressourcerne også gælder det faglige mål, man sætter for en uddannelse. En uddannelse kan formentlig altid føre til et mere tilfredsstillende fagligt resultat ved en forøgelse af studietiden. Men samfundet er ofte nødsaget til at nøjes med mindre end det bedst mulige — på dette som på de fleste andre områder. Det er derfor væsentligt at fastslå, at studietidsrammerne fastlægges centralt, og at institutionerne må indrette de faglige krav efter disse studietidsrammer, således at man undgår væsentlige overskridelser af de normerede studietider.

4. Tilgangen til de videregående uddannelser. Dimensioneringen.

Regeringen er enig med Det centrale Uddannelsesråd i det synspunkt, at der ikke bør optages væsentligt flere ved de videregående uddannelser end svarende til et langsigtet samfundsmæssigt behov for disse uddannelser. Vi skal ikke være for snævre i vores synspunkt på, hvad der er „et samfundsmæssigt behov“, dvs. vi skal ikke alene tænke i økonomiske baner, men også inddrage vurderinger om samfundets sociale og kulturelle udvikling.

Vi må endvidere hellere sigte mod en dimensionering af uddannelserne i overkanten af de forudselige behov end mod en dimensionering, hvor vi kan risikere, at der opstår mangelsituationer som dem, vi kendte i 60erne.

[Undervisningsministeren.]

Kriteriet for, at vi har ramt en rigtig dimensionering, vil være, at langt de fleste færdiguddannede inden for en rimelig tidsperiode kan finde beskæftigelse, der er relevant i forhold til deres uddannelse.

Betragtet på denne måde har vi haft en overdimensioneret tilgang til de videregående uddannelser i begyndelsen af 70erne, specielt til universitetsuddannelserne, idet vi nu kan forudse en væsentlig ledighed blandt de nyuddannede i sidste halvdel af 70erne og begyndelsen af 80erne.

Hermed er ikke sagt, at den nuværende dimensionering generelt vil være for stor i forhold til behovene et stykke ind i 80erne — og det er behovene i denne periode, man må bygge på, når tilgangsdimensioneringen i sidste halvdel af 70erne diskuteres. Behovene må nemlig forudsættes stadig at vokse som følge af den teknisk-økonomiske, sociale og kulturelle udvikling. Men jeg føler mig ligesom Det centrale Uddannelsesråd overbevist om, at vi i dag med rimelig sikkerhed kan fastslå, at yderligere stigninger i tilgangen til de videregående uddannelser som helhed i sidste halvdel af 70erne og begyndelsen af 80erne næppe vil svare til udviklingen i de samfundsmæssige behov i 80erne.

En samlet tilgang til de videregående uddannelser svarende til omkring 30 pct. af en ungdomsårgang, dvs. nogenlunde det nuværende niveau, vil nemlig kunne give 4-6 pct.s vækst i bestanden af færdiguddannede i perioden fra 1982 til 1987 (jfr. udtalelsen fra Det centrale Uddannelsesråd, side 10-11, og helhedsplanlægningen, side 83, tabel 8, og side 87, tabel 10). En vækst i udbudet i denne størrelsesorden må forventes at være tilstrækkelig til at imødekomme udviklingen i de samfundsmæssige behov for langvarigt uddannede i 80erne, samtidig med at der skulle være mulighed for at undgå en permanent arbejdsløshed blandt langvarigt uddannede på lidt længere sigt. Det sidste forudsætter imidlertid, at de videregående uddannelser i højere grad end hidtil sigter mod færdiguddannedes ansættelse inden for den private sektor.

Regeringen mener på denne baggrund, at man i det videre planlægningsarbejde bør basere sig på, at tilgangen til de videregående uddannelser generelt må søges holdt

inden for en ramme på omkring 30 pct. frem til begyndelsen af 80erne. Dette vil være en væsentlig forudsætning for den videre planlægning af de videregående uddannelsers udbygning, men denne ramme må i den videre planlægning udfyldes med en fastlæggelse af tilgangsdimensioneringen inden for større uddannelsesområder. Arbejdsmarkedsprognoser bør indgå med ret stor vægt ved denne dimensionering. For nogle uddannelsesområder må man forvente en justering opad i forhold til det nuværende tilgangsniveau og for andre områder en justering nedad. Ved vurdering af udviklingstendenserne må også indgå mulighederne for gennem ændringer i uddannelsernes struktur og indhold at sikre en bedre arbejdsmarkedstilpasning.

Der foreligger nu i forbindelse med PP II-arbejdet et grundlag for et videre arbejde med vurdering af arbejdsmarkedsudviklingen for større uddannelsesgrupper. Ved en udbygning og permanent ajourføring af dette materiale skulle man inden for en relativt overskuelig fremtid kunne nå frem til, at arbejdsmarkedsvurderinger kan indgå ved fastlæggelse af optagelseskapaciteten inden for de forskellige større uddannelsesområder. Men vi må være opmærksomme på, at der altid vil indgå et væsentligt usikkerhedsmoment og fortolkningsmoment i arbejdsmarkedsvurderingerne. Det kan ikke bare overlades til eksperter at foretage denne fortolkning. Der må være mulighed for løbende politisk stillingtagen til udviklingstendenserne, og i sidste ende må anvendelsen af materialet ske under politisk ansvar. Regeringen agter i umiddelbar fortsættelse af perspektivplanlægningsarbejdet at bringe arbejdet med udarbejdelse af arbejdsmarkedsvurderinger ind i permanente organisatoriske rammer.

I overensstemmelse med helhedsplanlægningen og Det centrale Uddannelsesråds udtalelse mener regeringen således, at tiden nu er kommet, hvor der generelt bør fastlægges kapacitetsgrænser ved de længerevarende videregående uddannelser. Denne stillingtagen er ikke alene begrundet i den truende udsigt til overproduktion. Det nuværende system, hvor nogle uddannelser har adgangsbegrænsning, andre fri adgang, har i sig selv haft en række uønskede virkninger. Der er gradvis sket en forskydning af tilgangen i

[Undervisningsministeren.]

retning af de frie uddannelser. Stigende studentertal ved de frie uddannelser har naturligvis krævet øgede bevillinger, hvilket igen har formindsket mulighederne for at udbygge uddannelser med adgangsbegrænsning. Man har altså fået en skæv prioritering af udbygningen til fordel for de frie uddannelser. Alligevel må man i perioder med stærke begrænsninger på udgiftsstigningerne, som for øjeblikket, konstatere, at bevillingsstigningerne ikke kan følge med de stigende studentertal. Der sker standardforringelser, der særligt rammer uddannelserne med fri adgang. Generel fastlæggelse af kapacitetsgrænser vil være en forudsætning for bevillingsmæssig ligestilling af de forskellige uddannelser og også en forudsætning for, at de berørte institutioner ved tilrettelæggelsen af uddannelserne kan disponere med større tryk og effektivitet, end det er muligt i dag.

Ved fastlæggelsen af kapacitetsgrænser ved de forskellige uddannelsesområder og institutioner må man på denne baggrund også inddrage hensynet til at opnå en rimelig undervisningsstandard med henblik på effektivisering af universitetsuddannelserne. Det pusterum med hensyn til tilgangsstigninger, der nu må forudsættes frem til begyndelsen af 80'erne, kan bl. a. udnyttes til en reel aflastning af de gamle universiteter.

Fastlæggelsen af kapacitetsgrænser for alle længerevarende videregående uddannelser tilsigtes således ikke fra regeringens side gennemført som en hurtig panikreaktion. Der må være tale om velovervejede kapacitetsgrænser baseret på arbejdsmarkedsvurderinger og hensynet til at opnå en rimelig undervisningsstandard. Der må også være tid til at samordne udbygningen af andre erhvervsuddannelsesmuligheder med forudsætningen om uændret niveau for tilgangen til de længerevarende videregående uddannelser generelt.

Regulering af tilgangen.

Fastlæggelse af kapacitetsgrænser for tilgangen til alle videregående uddannelser vil ikke nødvendigvis resultere i adgangsbegrænsning ved samtlige uddannelser. Adgangsbegrænsning får man først, hvis søgningsoverstiger kapacitetsgrænserne. I kølvandet på beskæftigelsesvanskeligheder for

de langvarigt uddannede vil formentlig følge en afsvækket tilbøjelighed til at søge de pågældende uddannelser. Jeg mener ikke, at det er formålstjenligt at bruge en stor del af diskussionen på, om disse selvregulerende kræfter vil være tilstrækkelige eller ej. Vi kan kun hilse det med glæde, hvis de er tilstrækkelige. Hvis de viser sig utilstrækkelige, må vi i alle tilfælde være forberedte på at gribe regulerende ind i udviklingen.

Det første, der må overvejes, er, hvorledes de selvregulerende kræfter kan hjælpes på vej. I folketinget har man længe været opmærksom på, at man ved at gøre de erhvervsmæssige uddannelser for de 16-19-årige mere attraktive kunne lette presset på gymnasium og HF og hermed presset på de længerevarende videregående uddannelser. Udbygningen af de erhvervsfaglige forsøgsuddannelser inden for de nærmeste år må anses for en væsentlig forudsætning for, at man både kan sigte mod et uddannelses tilbud til alle unge og et uændret niveau for tilgangen til de længerevarende videregående uddannelser.

Såvel i helhedsplanlægningen som i Det centrale Uddannelsesråds udtalelse lægges der vægt på, at en omstrukturering af ungdomsuddannelserne med henblik på lettere skift fra studieforberevende til erhvervsforberedende uddannelse og omvendt vil muliggøre en mere smidig tilpasning mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Højby-gruppens rapport blev oprindeligt udarbejdet med henblik på, at udviklingen inden for ungdomsuddannelserne kunne vurderes i lyset af en kommende folkeskolereform. Jeg synes, at det er et interessant aspekt, at man nu i nok så høj grad betragter ungdomsuddannelsernes strukturering i lyset af det videre uddannelsesforløb, men mener i øvrigt, at en dyberegående diskussion af ungdomsuddannelserne må afvente en kommende udtalelse fra Det centrale Uddannelsesråd om dette uddannelsesområde.

Spørgsmålet er så, om man på kort sigt kan foregribe en mere langsigtet udvikling med lettere overgang for studenter og HF'ere til erhvervsmæssig uddannelse af kortere varighed. Uddannelsesrådet har to forslag — et forslag om, at det overvejes at tilbyde (valgfri) erhvervsforberedende fag i gymnasie/HF-uddannelserne, og et forslag

[Undervisningsministeren.]

om, at studenter/HF'ere tilbydes en kortere erhvervsfaglig *supplerende* uddannelse. Jeg vil naturligvis lade begge forslag overveje nærmere, men mener på forhånd, at der er flest muligheder knyttet til det sidstnævnte forslag. Inden folketinget har været igennem de mere principielle overvejelser om den langsigtede strukturudvikling inden for ungdomsuddannelserne, vil jeg i alle tilfælde være betænkelig ved, at der ændres afgørende ved gymnasie/HF-uddannelserne. Derimod mener jeg, at et tilbud om korterevarende erhvervsfaglig uddannelse for studenter/HF'ere vil være nødvendigt i det omfang, studenter/HF-produktionen overstiger den fastlagte samlede tilgangsdimensionering af de længerevarende videregående uddannelser.

Adgangsbegrænsning.

I de tilfælde, hvor søgningen til en uddannelse overstiger de fastlagte kapacitetsgrænser, vil direkte regulering i form af adgangsbegrænsning være nødvendig. Gymnasielovens § 8 (lov om gymnasieskoler og studenterkursus, som ændret ved lov nr. 291 af 9/6 1971) lyder i sin nuværende udformning således:

„Studentereksamen giver efter de derom gældende regler ret til indskrivning ved universiteterne og andre højere læreanstalter.“

Hermed er der tilvejebragt hjemmel til at foretage adgangsregulerende foranstaltninger også for de uddannelser, som er henlagt til universiteterne. Denne bemyndigelse for ministeren er imidlertid, i kraft af folketingets forudsætninger i forbindelse med lovændringens gennemførelse, begrænset til hjemmel for en punktvis regulering af adgangen til enkelte universitetsstudier under visse nærmere angivne forudsætninger og kun for ét år ad gangen.

Jeg må anse det for væsentligt, om disse bindinger på den omhandlede bestemmelses anvendelsesmuligheder kunne bortfalde som et resultat af drøftelserne i tilslutning til denne redegørelse. En egentlig lovændring skulle derimod ikke være fornøden.

Noget andet er, at det spørgsmål kan rejses, om tiden på anden måde er ved at være løbet fra en særbestemmelse om studenters adgang til universiteter og højere læreanstalter.

Efter de højere uddannelsesinstitutioners indskrivningsregler er allerede en række andre grupper indskrivningsberettigede. Lad mig blot nævne ansøgere med HF, og tilsvarende opnår ansøgere med anden, måske mindre formaliseret uddannelse i stigende omfang dispensation, når de skønnes at have forudsætninger for at gennemføre det ansøgte studium.

Hertil kommer, at grænselinjerne mellem de traditionelle højere og andre videregående uddannelser gradvis forsvinder — et forhold, der vil forstærkes ved eventuel indførelse af fælles basisuddannelser.

Der vil altid være betænkeligheder knyttet til de adgangsbegrænsningsmetoder, man vil kunne tage i anvendelse. I lighed med Det centrale Uddannelsesråd mener jeg, at man primært bør anvende studieegnetskriterier ved afgørelsen af, hvem blandt ansøgerne der bør optages.

Lige så vel som man efter min opfattelse ved afgørelsen af studieegnethed må tillægge resultatet ved den adgangsgivende eksamen væsentlig betydning, ligeså lidt bør dette være det eneste kriterium. Jeg ser således meget gerne, om man kunne supplere dette kriterium gennem kvotaordninger eller lignende baseret f. eks. på ansøgernes forudgående uddannelsesbaggrund og erhvervsmæssige erfaring. I denne forbindelse kan også henvises til praksis ved seminarierne, hvor en ansøger, der ikke i første omgang er blevet optaget, og som derefter har erhvervet sig noget praktisk erfaring, har en vis fortrinstillig, når han søger anden gang.

Hele dette spørgsmål er imidlertid vanskeligt og kræver nøjere overvejelser.

5. De videregående uddannelsers struktur, uddannelsesetidens længde og styring af uddannelserne.

Uddannelsesstruktur.

Skal de videregående uddannelser kunne klare det stærkt øgede tilgangspres uden meget store beskæftigelsesproblemer for de færdiguddannede og inden for rimelige økonomiske rammer, må der tilvejebringes et mere sammenhængende og smidigt uddannelsessystem. Det er både for den studerende og for samfundet et stort problem, at man allerede ved starten af en videregående uddannelse både skal træffe beslutning om, på hvilket niveau uddannelsen skal afsluttes,

[Undervisningsministeren.]

og med hvilket erhvervsigtede. Det er et problem for samfundet, både fordi mange undervejs i uddannelsen skifter mening og derfor studium eller helt falder fra, og fordi det nedsætter muligheden for en relativ hurtig tilpasning af udbuddet af færdiguddannede til det aktuelle behov. For den enkelte er studieskift og studieophør ofte forbundet både med en større studiegæld og med en følelse af nederlag.

Overvejelser om etablering af en uddannelsesstruktur, der skulle råde bod på disse problemer, indtager en fremtrædende plads i de senere års uddannelsesdiskussioner. Den foretrukne nye model bygger på et vist fælles fagligt stof i begyndelsen af uddannelserne og hermed en udskydelse af det endelige erhvervsvalg. Det har også gennemgående været tanken, at man efter de første i hovedsagen fælles år skulle have valget mellem forskellige erhvervsretninger og afgang på forskellige niveauer.

Etableringen af en sådan uddannelsesstruktur er hidtil især blevet kædet sammen med universitetscentrene, vel nok fordi man dér vil få både mellem- og kandidatuddannelser, og fordi man ved nye institutioner lettere har mulighed for at søge nye veje. Derfor er også den nævnte uddannelsesstruktur, der teknisk kaldes *basisuddannelser* og *overbygninger* med differentieret afgangstruktur, efter min opfattelse i alt for høj grad blevet opfattet som identisk med uddannelseseksperimenter på de nye universitetscentre, i særlig grad med forsøget med basisuddannelser ved Roskilde universitetscenter.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at ramme en pæl igennem den misforståelse, at nye studiestrukturer nødvendigvis skal være identiske med de forsøg, som foregår ved RUC — en misforståelse, som mere end noget andet har medvirket til at afspore debatten om behovet for en sammenhængende uddannelsesstruktur. Selv om al ekspansion i de næste 20 år alene foregår ved centrene, vil det alligevel kun være en mindre del af strukturproblemerne, der løses på denne måde. Mindst lige så væsentligt er det at tilvejebringe en omlægning af uddannelsesstrukturen på de store universiteter i København og Århus og forhindre, at uddannelserne på de små mellemuddannelses-

institutioner bliver uddannelsesmæssige blindgyder.

En sådan omlægning kan ikke ske fra dag til anden. Den kræver dels et større teknisk forarbejde, dels kræver den et vægtigt beslutningsgrundlag. Vi må vide med større sikkerhed, hvilke elementer det er, der skal være fælles for uddannelserne, hvor mange af dem der skal placeres ved indgangen af uddannelsen, og vi må forhindre, at ønsket om at samle de fælles elementer i begyndelsen af uddannelsen afholder mange af dem, der har et klart erhvervsigtede allerede på dette tidspunkt, fra at søge uddannelse, fordi bestræbelsen efter at samle fælles elementer i begyndelsen har fjernet al tilknytning til det erhvervsigtede, der stadig er uddannelsens endemål. Det er et vanskeligt problem at løse, og derfor må vi have forsøg. Forsøg med basisuddannelser, hvor man med nye undervisningsformer og ændret fagstrukturering forsøger at løse problemerne, og forsøg, hvor man med mere traditionelle undervisningsformer og med den traditionelle fagopdeling forsøger at nå frem til, hvilke fælles fag man bør lægge i starten af uddannelsen. Jeg vil gerne understrege, at alle de hidtil givne tilladelser til etablering af basisuddannelser er at betragte som forsøg, uanset at kun de basisuddannelser, der eksperimenterer med nye undervisningsformer og ændret fagstrukturering bærer betegnelsen forsøg.

Da det er så væsentligt, at vi får et sikrere erfaringsgrundlag, så må man også se til, at man kan *bruge* de erfaringer, der opnås ved forsøgene. Det indebærer dels, at forsøgene skal ske på et realistisk grundlag, og dels, at når tilladelse til forsøg én gang er givet, bør forsøget gennemføres på de givne betingelser.

Da det også er ønskeligt med så rigt varieret erfaring som muligt, er det væsentligt, at de forsøg, der gennemføres, ikke blot er identiske forsøg. Ej heller bør forsøg indskrænkes til universitetscentrene. Dette vil skabe et for snævert beslutningsgrundlag — forsøgsmuligheden må udvides til også at gælde universiteter og andre videregående uddannelsesinstitutioner.

Lige så klart må det være, at når vi *har* fået et erfaringsgrundlag, så må der træffes beslutning om etablering af et *sammenhængende uddannelsessystem* for samtlige videre-

[Undervisningsministeren.]

delnde uddannelser. Lad mig i den forbindelse understrege, at sammenhæng ikke betyder ensretning, men blot smidigere overgangsmuligheder mellem de enkelte dele af uddannelsessystemet end i dag og friere kombinationsmuligheder, som kan imødekomme behov for nye uddannelser.

1976 er tidligere blevet nævnt som det år, da beslutningen skulle træffes om, hvorvidt samfundsvidenskabelig basisuddannelse skulle være den obligatoriske indgang for alle samfundsvidenskabelige uddannelser. De tidligere undervisningsministre Helge Larsen og Knud Heinesen har begge fremhævet dette år som det år, hvor der skulle tages definitivt stilling. Da regeringen kan tilslutte sig dette, går jeg ud fra, at der kan skabes bred enighed i tinget om, at først i 1976 skal der træffes beslutning, om vi skal have basisuddannelser, i givet fald om de skal være obligatoriske, og hvilken udformning de skal have. Jeg mener, at det må være en klar forudsætning, at en beslutning om basisuddannelser indebærer, at alle basisuddannelser i givet fald skal udformes efter samme model, således at vi ikke er tvunget til at give forskellige overbygningstilbud tilpasset efter forskellige basisuddannelser.

Dermed er vel også sagt, at ikke blot de indledende studietrin, men de samlede uddannelser er det, der tegner de videregående uddannelser. Strukturreformen, sigtende mod indførelse af differentierede *afgangsniveauer* på universiteterne, er mindst lige så påtrængende som reformer af uddannelserne på de indledende trin.

En beslutning om, at mulighederne for etableringen af en mere differentieret afgangstruktur skal undersøges, bør derfor snarest træffes af folketinget. Træffes denne nu, vil det være muligt også her at lægge op til endelig beslutning i 1976, således at en reform kan iværksættes fra 1978.

Tinget har for nogle uger siden haft en debat om integrerede læreruddannelser med særligt henblik på en eventuel forsøgsmæssig etablering af en folkeskolelæreruddan-

nelse på Roskilde universitetscenter. Regeringens holdning til det sidstnævnte spørgsmål er bekendt, men jeg vil gerne her igen understrege, at også regeringen tillægger en undersøgelse af mulighederne for at etablere et samordnet læreruddannelsessystem vægt. Folketinget har i forbindelse med behandlingen af loven om universitetscentre i 1970 pålagt den daværende minister at give en belysning af fordele og ulemper ved integration af læreruddannelserne i forbindelse med den kommende helhedsplanlægning. Jeg betragter i det store og hele denne forpligtelse opfyldt ved fremsendelsen af betænkning nr. 706: Læreruddannelser og lærerbehold, som indeholder en grundig analyse af disse problemer. Jeg går ud fra, at der senere vil blive lejlighed til at drøfte disse spørgsmål i tinget.

Også mulighederne for integration af ingeniøruddannelserne har tinget ønsket belyst. Jeg vil mene, at ministerens forpligtelse til at give disse oplysninger må være opfyldt med betænkning nr. 699 om ingeniøruddannelserne i Danmark.

Forkortelse af studietiden.

Danmark er et af de vestlige lande med de længste studietider — ikke alene med hensyn til normerede studietider, men også med hensyn til den faktiske studietid. Det er regeringens opfattelse, at det bør overvejes, om der er mulighed for forkortelse af studietiden.

Ingen uddannelse betragtes af de implicerede institutioner som længere end strengt nødvendig. Regeringen mener, at de faktiske studietider ved mange uddannelser bør kunne nedsættes. En forkortelse af studietiden behøver ikke i sig selv at sænke niveauet. Ingen vil vel hævde, at alle uddannelser i dag er tilrettelagt på den mest hensigtsmæssige måde.

Forkortelser af de normerede studietider må imidlertid som hovedregel forudsættes at være baseret på politiske direktiver med angivelse af, hvorvidt nedskæringen i givet fald skal opnås ved, at kravene til speciali-

[Undervisningsministeren.]

seringsgraden eller til den faglige bredde sænkes. Da alle normerede studietider er baseret på fuldtidsarbejde med studierne, vil et direktiv om nedsættelse af den normerede studietid uden ændring af kravene til den faglige specialisering eller den faglige bredde kunne være et slag i luften, som blot indebærer en tilsvarende overskridelse af den normerede studietid. Det er dog min opfattelse, at den normerede studietid i mange tilfælde kan forkortes ved nøje vurdering af studieplanernes indhold, uden at kandidaterne af den grund vil blive mindre egnede til de erhvervsfunktioner, de faktisk varetager.

Sammenhængende med dette må det fremhæves, at har vi først et systematiseret efteruddannelses tilbud, som under alle omstændigheder er nødvendigt på grund af den videnskabspllosion, vi oplever i disse år, så vil det også være muligt senere at supplere en uddannelse til enten større faglig bredde eller til en højere specialiseringsgrad.

Et andet problem, som ofte forveksles med forkortelse af de normerede studietider, er forkortelsen af de registrerede studietider. Den registrerede studietid er den tid, den studerende er tilmeldt en uddannelse. Forlader den studerende uddannelsen uden eksamen, kaldes det frafald og betragtes normalt som spild både af den studerendes tid og af samfundets ressourcer. Også i en gennemført uddannelse, hvor studietiden væsentligt overskrider den normerede studietid, er der imidlertid tale om et ressourcespild. Jeg er helt opmærksom på, at dette må tages med væsentlige modifikationer, både fordi registreringssystemet er mangelfuldt, og fordi en afbrudt uddannelse kan have en værdi i sig selv.

Regeringen lægger afgørende vægt på, at der nu sker en effektivisering af de videregående uddannelser. Frafaldet bør reduceres til et rimeligt niveau og ligge tidligst muligt i uddannelsen, og studierne må tilrettelægges således, at der er nøjere overensstemmelse mellem de normerede og de faktiske studietider, hvilket først og fremmest må forudsætte, at studieplanerne er baseret på realistiske krav til den studerendes arbejdsindsats.

For at kunne følge studieforløbene er det nødvendigt med et bedre studieregiste-

ringssystem end det, der findes i dag. Den offentlige debat, der allerede har været omkring helhedsplanens beregninger af frafald og gennemsnitlig studietid — jeg kan her henvide til min redegørelse for disse problemer til undervisningsudvalget — må med al ønskelig tydelighed have demonstreret behovet for et mere hensigtsmæssigt registreringssystem. Systemet må indebære, at man kan registrere, hvor langt den enkelte er nået i uddannelsen, og dermed også om den pågældende er ophørt med at studere. Det må også indrettes således, at den studerende selv kan vælge, om han eller hun vil registreres som heltidsstuderende eller deltidsstuderende. Også muligheden for at lade sig registrere til enkelte kurser bør være til stede. Vi vil derved have et bedre bevillingsgrundlag og vil også kunne få et klarere billede af de studerendes ønsker til og adfærd i det videregående uddannelsessystem.

Endnu en mulighed for forkortelse af studietiden foreligger. Det er i dag således ved de fleste uddannelser, at hele uddannelsen skal gennemføres, inden der gives eksamensbevis. Det er måske i visse tilfælde rimeligt for de kortere erhvervsrettede mellemuddannelser, men forholdet bevirker sikkert mange gange ved de lange universitetsuddannelser, at den studerende, som måske på et tidspunkt ønsker et kortere uddannelsesforløb end oprindelig tilsigtet, i dag må forlade uddannelsessystemet uden eksamen — endnu et frafald er registreret. Det er min opfattelse, at muligheden for at etablere flere afgangstrin på de lange uddannelser bør undersøges. Der må gives bevis for hver uddannelsesdel, der er gennemført, og det må gøres mere frit for den enkelte helt frit at sammensætte sin uddannelse på tværs af institutions- og andre traditionsskel.

Styring af de videregående uddannelser.

Jeg er overbevist om, at en stor del af dette tings medlemmer er enige med mig i, at de foran nævnte problemer er væsentlige, og sikkert også i, at de foreslåede løsninger er gode og rimelige. Spørgsmålet er imidlertid, hvorledes man kan sikre sig, at de beslutninger og tilkendegivelser, som kommer fra folketinget, også bliver omsat i praksis.

Samordningen og styringen af de videregående uddannelser møder her det problem, at mellemuddannelserne foregår efter et ret

[Undervisningsministeren.]

detaljeret regelsæt, udarbejdet og administreret af den centrale uddannelsesadministration — ofte på grundlag af lovgivningen for området — medens de højere uddannelser ved universiteterne og de højere læreanstalter er blevet indrettet og styret af institutionerne selv inden for de formelle rammer, som er blevet lagt med de ministerielle eksamensbekendtgørelser. At det har været sådan ved de højere uddannelsesinstitutioner, er let at forklare. For det første har den traditionelle samklang mellem forskning og uddannelse medført, at den nye viden, som forskningen har bragt, hurtigt er slået igennem i uddannelsen, ligesom de ældre studerende som en del af deres studium direkte har deltaget i forskningsarbejdet. Dette samspil medfører, at det, de studerende beskæftiger sig med, skifter fra år til år, og at et hold dimitterer ikke vil have beskæftiget sig med nøjagtig det samme pensum. Denne fleksibilitet og stadige forandring af studieemner ville meget vanskeligt kunne gennemføres inden for detaljerede studieplaner fastsat af centraladministrationen. Hertil kommer, at centraladministrationen aldrig vil kunne råde over en så mangesidet og højt kvalificeret specialviden som den, der findes ved de højere uddannelsesinstitutioner, og derfor heller ikke på kompetent måde ville kunne udarbejde mere detaljerede studieplaner.

I dag ligger ansvaret for studiernes indhold ifølge loven om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner hos centralstudienævn og fagstudienævn, og der var under lovforslagets behandling i sidste folketingsår almindelig enighed om, at ansvaret burde ligge dér. Man var imidlertid også, som det fremgår af folketingsudvalgets betænkning, enig om, at man af hensyn til opretholdelsen af et ensartet niveau ved de uddannelser, der meddeles ved flere institutioner, måtte nedsætte fællesudvalg med repræsentanter for institutionerne, eventuelle sagskyndige udefra og repræsentanter for aftagerne af de uddannede kandidater, når væsentlige revisioner af gældende eller udstedelse af nye eksamensbekendtgørelser med tilhørende studie- og eksamensordninger skulle forberedes.

Denne procedure er da også blevet fulgt ved forberedelsen af overbygningsuddannelserne ved RUC, hvor ministeriet også har

fastlagt de tidsmæssige rammer, som studieplanerne skulle holdes inden for.

Ministeriet har ikke hidtil haft kapacitet til at sikre sig, at den ønskede samordning mellem institutionerne og mellem institutionerne og aftagerne af de færdiguddannede i alle tilfælde har fundet sted.

Med den kommende reorganisering af undervisningsministeriet og dermed oprettelsen af et direktorat for de videregående uddannelser skulle der imidlertid blive reelle muligheder for at gennemføre en overordnet samordning og styring af de videregående uddannelser. Ikke mindst de faglige udvalg for humaniora, samfundsvidenskab, naturvidenskab, ingeniøruddannelserne og sundhedsuddannelserne, der skal knyttes til direktoratet, vil få en væsentlig opgave med at sikre, at der sker en samordning af uddannelsesplanlægningen ved de enkelte institutioner og af beslægtede højere og andre videregående uddannelser inden for de tids- og ressourcemæssige rammer, som fastlægges. En samordning, som skal sikre, at uddannelser, der har samme mål, får samme niveau, og at overgang fra en institution til en anden, som medfører samme uddannelse, kan ske uden studietidsforlængelse.

Det skal som sagt være en overordnet samordning og styring, og den metode- og lærefrihed, som altid har været dansk uddannelses særkende, skal selvfølgelig fortsat være gældende også ved de højere og andre videregående uddannelsesinstitutioner.

6. Den bevillingsmæssige styring.

Adgangsbegrænsning og forkortelser af studietiden ved de længerevarende videregående uddannelser har i de seneste år været inddraget i besparelsovervejelser — altid med det resultat, at man har måttet erkende, at besparelsemulighederne på kort sigt er yderst begrænsede. At adgangsbegrænsning ikke virker særlig besparende på helt kort sigt, følger alene af, at tilgangen til f. eks. universiteterne ikke udgør mere end ca. 1/5 af bestanden. Når man herudover tager i betragtning, at adgangsbegrænsning ved en uddannelse kan forøge gennemførelsesprocenten, således at virkningen af begrænsningen heller ikke på længere sigt giver sig udtryk i en proportional nedgang i bestanden af studerende, må man erkende, at den direkte „besparelsvirkning“ af ad-

[Undervisningsministeren.]

gangsbegrænsning inden for en 4-årig budget- og overslagsperiode kan være begrænset. Dette er i endnu højere grad tilfældet, hvad angår eventuelle studietidsforkortelser ved de lange uddannelser.

Som tidligere omtalt er det ikke regeringens hensigt at sigte mod en generel reduktion i tilgangen til de længerevarende videregående uddannelser i forhold til det nuværende niveau. Man vil derimod bestræbe sig på, at niveauet — med nødvendige justeringer mellem uddannelsesområder og institutioner — *fastholdes* indtil begyndelsen af 80'erne. Heraf følger også, at der ikke vil være mulighed for direkte nedskæringer i driftsbevillingerne, men det er klart, at denne tilbageholdende politik vil betyde, at behovet for *stigninger* i driftsbevillingerne reduceres kraftigt, og ligeledes at investeringsbehovet reduceres.

En effektivisering af de længerevarende videregående uddannelser forstået som en reduktion i frafaldet, tidligere frafald og kortere studietider kan ligeledes give samfundsmæssige besparelser på længere sigt, men kan samtidig stille øgede bevillingsmæssige krav på kortere sigt, dels som følge af reduktionen i frafaldet, dels som følge af, at en bedre undervisningsstandard kan være en forudsætning for effektiviseringen.

Særlige krav til øgede ressourcer vil blive stillet i forbindelse med en aflastning af universiteterne i København og Århus ved udbygning af centrene i Odense, Roskilde og Ålborg i henhold til tidligere politiske vedtagelser. Jeg minder i denne forbindelse om, at der ved alle tidligere universitetsdebatter i denne sal har været enighed om, at en løsning på Københavns universitets lokale problemer måtte anses for den højest prioriterede anlægsopgave. Uanset stagnation fra nu af i den samlede tilgang vil der således foreligge et investeringsbehov som følge af, at man endnu ikke har foretaget en fysisk udbygning svarende til de hidtidige stigninger i studentertallene.

Det må i øvrigt ikke overses, at der vil være store vanskeligheder forbundet med de enkelte institutioners omstilling fra kraftig vækst til stagnation eller direkte tilbagegang i personaletal.

Regeringen mener, at det er nødvendigt med en dybtgående overvejelse af de bevil-

lingsmæssige konsekvenser af den ændrede situation baseret på, at hele budgetproceduren for højere uddannelsesinstitutioner tages op til overvejelse.

For det første finder man det nødvendigt, at studenterregistreringen ændres, således at det er muligt at opgøre den ressourcebelastende bestand af studerende ved de enkelte uddannelser. Institutionerne må have krav på bevillinger svarende til undervisningsbehovene, men det må være centralt, at der i bevillingsproceduren indlægges et incitament til, at studieforløbene gøres så effektive som muligt. Sent frafald og overskridelse af studietiderne, der medvirker til en forøgelse af bestanden af studerende, kan ikke give anledning til øget bevillingsbehov. Registreringssystemet må derfor opgøre, om de studerende faktisk følger de forudsatte studieforløb enten som heltidsstuderende eller som deltidsstuderende. Deltidsstuderende bør have ret til at udstrække studietiden og hermed ressourcebelastningen over en længere periode, uden at de samlede undervisningsomkostninger herved øges.

Ved fastlæggelse af en uddannelses optagelseskapacitet må man tage stilling til, hvor mange undervisningsressourcer der skal være til rådighed pr. studerende, f. eks. ved fastlæggelse af antallet af studerende pr. lærer inden for større fagområder. Hidtil har ressourcer pr. studerende ved universiteterne været fastlagt meget indirekte som et resultat af den tildelte bevillingsramme og den faktiske udvikling i studentertal. Når man yderligere tager i betragtning, at det registrerede studentertal ikke kan være et velegnet udgangspunkt for fastlæggelsen af bevillingsrammen, er det klart, at de nuværende udgifter pr. studerende eller antallet af studerende pr. lærer ikke er et velegnet grundlag for diskussionen af, hvad standarden pr. ressourcebelastende studerende bør være, såfremt man tilsigter effektive studieforløb. Som bekendt er der også meget store forskelle i standarden ved forskellige uddannelser, men disse forskelle skyldes bl. a. registreringssystemerne, og at overskridelser af studietiderne og sent frafald formindsker den mængde ressourcer, der kan stilles til rådighed pr. studerende. I forbindelse med fastlæggelse af kapacitetsgrænser og effektivisering af uddannelserne er det nødvendigt, at man fra politiske side

[Undervisningsministeren.]

mere direkte end hidtil overvejer, hvilken undervisningsstandard man bør stille mod pr. studerende inden for forskellige fagområder.

Studentertallet kan imidlertid ikke være det eneste grundlag, hvorudfra højere uddannelsesinstitutioners bevillingsramme fastlægges. Ca. halvdelen af den offentligt finansierede forskning finder sted ved de højere uddannelsesinstitutioner. Set i relation til en koordineret forskningspolitisk udvikling kan det ikke være tilfredsstillende, at forskningsomfanget ved de højere uddannelsesinstitutioner primært bestemmes ud fra studentertal og undervisningsstandard som følge af, at de fastansatte lærere generelt forudsættes at anvende 40 pct. af deres arbejdstid til forskning. Dette system giver også særlige problemer i forbindelse med opbygningen af universitetscentre med uddannelser, der traditionelt har haft forskningstilknytning, og uddannelser, hvor lærerne ikke tidligere har haft forskningsforpligtelse.

Regeringen ser gerne, at man i forbindelse med den videre diskussion af helhedsplanlægningen overvejer mulighederne for en opdeling af de højere uddannelsesinstitutioners bevillinger på aktivitetskategorier (primært undervisning og forskning) med henblik på en prioritering på landsplan af den forskningsmæssige udvikling. Der henvises i den forbindelse til Rapport om de videregående uddannelsers forskningstilknytning, udarbejdet i forbindelse med helhedsplanlægningen.

7. Afsluttende bemærkninger.

Helhedsplanlægningen og det øvrige materiale i tilknytning hertil, der hermed er forelagt folketinget, er så omfattende, at jeg ikke i denne redegørelse har kunnet dække alle de problemer, der må tages op i det videre arbejde.

Det er min — og regeringens — opfattelse, at debatten i folketinget bør være en indledning til et mere dybtgående arbejde i undervisningsudvalget. Målet må som nævnt i indledningen være at få fastlagt nogle klare retningslinjer, som de, der skal planlægge og administrere de videregående uddannelsers udvikling i de kommende år, kan holde sig til som grundlag for deres ar-

bejde, ikke mindst med konkretiseringen og gennemførelsen af et egentligt handlingsprogram.

Sekretariatsoplægget i helhedsplanlægningen indeholder et 11 punkts program for et tilsigtet reformarbejde. Efter regeringens opfattelse bør de politiske retningslinjer i hovedsagen følge de opregnede 11 punkter.

Jeg har tidligere i redegørelsen fremhævet de punkter, hvor regeringen mener der er et særligt behov for, at politiske retningslinjer fastlægges, og hvor regeringens synspunkter er tilkendegivet. Lad mig sammenfatte synspunkterne som følger:

Der bør generelt fastlægges kapacitetsgrænser ved de videregående uddannelser. Ved fastlæggelse af disse kapacitetsgrænser bør indgå dels hensynet til det samfundsmæssige behov for langvarigt uddannede, dels hensynet til at opnå en rimelig undervisningsstandard med henblik på effektivisering af uddannelserne. Det videre planlægningsarbejde bør baseres på, at den samlede tilgang til de videregående uddannelser må søges holdt inden for en ramme svarende til omkring 30 pct. af en ungdomsårgang frem til begyndelsen af 80'erne.

Man bør sigte mod en generel struktureform af de videregående uddannelser med smidigere overgangsmuligheder mellem de enkelte dele af uddannelsessystemet, afgangsmuligheder på flere niveauer inden for de lange uddannelser og friere kombinationsmuligheder, som hurtigt kan imødekomme behovet for nye uddannelser.

Forkortelser af de normerede studietider bør overvejes under hensyn til kandidaternes faktiske erhvervsfunktioner og mulighederne for at tilvejebringe et mere systematisk efteruddannelsesstilbud. I alle tilfælde bør man sigte mod en effektivisering af universitetsuddannelserne med henblik på reduktion af frafaldet til et rimeligt niveau, tidligst muligt frafald og nøjere overensstemmelse mellem de normerede og faktiske studietider.

Den bevillingsmæssige styring af de videregående uddannelser bør overvejes, herunder etableringen af et bedre studieregistreringssystem, fastlæggelsen af ressourcestandarden i forhold til studentertallet og sammenhængen mellem bevillinger til undervisnings- og forskningsformål.

Det centrale uddannelsesråd har i sin

[Undervisningsministeren.]

udtalelse — med rette mener jeg — påpeget sammenhængen mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser, herunder også, at mulighederne for at rette op på udviklingen på kort sigt burde have været diskuteret nøjere i helhedsplanlægningen. Ungdomsuddannelserne og rådets forslag i forbindelse hermed bør også indgå i de videre overvejelser, men der må lægges afgørende vægt på, at også de kortsigtede løsninger passer ind i og ikke blokerer et mere langsigtet reformarbejde.

Afslutningsvis vil jeg påpege, at planlægningen af de videreudgående uddannelsers udbygning kun er en enkelt brik i forbindelse med det sammenhængende planlægningsarbejde, PP II lægger op til. For bedømmelsen af, om det er muligt at få fastlagt mere langsigtede politiske retningslinjer for den offentlige sektors udvikling, er det imidlertid en ret så afgørende brik.

Skriftligt besvarede spørgsmål.

Af *Flemming Jensen* (KF) til undervisningsministeren (9. april 1974):

„Hvilke konsekvenser af bevillingsmæssig art vil ministeren drage af statsrevisionens bemærkninger om den del af Danske Studerendes Fællesråds virksomhed, der ligger uden for studenterområdet?“

(Spm. nr. 188).

Undervisningsminister *Tove Nielsens* svar (19. april 1974):

1. Gennem en årrække har Danske Studerendes Fællesråd (DSF) modtaget tilskud fra undervisningsministeriet. Tilskuddet ydes til fællesrådets almindelige virksomhed.

DSFs formål er ifølge fællesrådets statutter at virke til gavn for de studerende ved de højere uddannelsesinstitutioner, hvis medlemsorganisationer er repræsenteret i DSF.

DSFs arbejde falder inden for følgende hovedområder:

- Det organisatoriske,
- det uddannelsesmæssige,
- det sociale,
- boligområdet,
- det internationale samarbejde.

2. Efter at der i begyndelsen af 1973 fra forskellige side i dagspressen var rejst kritik af DSFs forhold, lod 2. revisionsdepartementet foretage en undersøgelse af DSFs virksomhed og økonomi.

Revisionsdepartementets undersøgelse, der afsluttedes i juli 1973, gav ikke anledning til nævneværdig kritik af DSFs virksomhed og økonomi. Revisionsdepartementet lagde herved vægt på, at den bredt formulerede formålsbestemmelse bevirkede, at den overvejende del af de udøvede aktiviteter uden videre måtte anses for omfattet af målsætningsbestemmelsen, og at undervisningsministeriets tilskud kun udgjorde ca. 20 pct. af fællesrådets indtægter.

Revisionsdepartementet har ikke fundet anledning til at foretage en egentlig bedømmelse af visse yderområder af DSFs virksomhed, ligesom man ikke har ment at kunne foretage en vurdering af det politiske idégrundlag og den politiske holdning, der i de senere år mere udtalt er kommet til udtryk i DSFs princip- og arbejdsprogram m. v.

3. Efter modtagelsen af revisionsdepartementets beretning overvejede undervisningsministeriet, hvorvidt man på den givne foranledning skulle ændre kriterierne for ydelse af tilskud til DSF.

Ud fra de samme betragtninger, som var anført af revisionsdepartementet, kom man til den konklusion, at der ikke var grundlag herfor. I overensstemmelse hermed meddelte undervisningsministeriet i oktober 1973 DSF, at ministeriet ikke havde fundet anledning til at foretage yderligere i sagen. Samtidig underrettedes folketingets udvalg for undervisning og uddannelse herom.

Tilskuddet til DSF ydes derfor fortsat uspecificeret til fællesrådets almindelige virksomhed.

4. Tilskuddet til DSF udgør i finansåret 1974-75 350.000 kr., hvilket beløb dog vil blive reduceret med 2 pct. som følge af finansministeriets cirkulære af 2. april 1974 om besparelser på finanslovbevillingerne for finansåret 1974-75.

Af *H. C. Toft* (KF) til arbejdsministeren (9. april 1974):

„Hvad agter ministeren at svare på revisionsdepartementets spørgsmål om, hvorfor

[H. C. Toft.]

der fortsat udbetales vederlag på 84 000 kr. til udbyttedelingsudvalgets medlemmer, efter at nævnets mødevirksomhed er indstillet?"

(Spm. nr. 190).

Arbejdsminister *Johan Philipsens* svar (19. april 1974):

Der henvises til vedlagte kopi af skrivelse af 19. april 1974 til 1. revisionsdepartement, hvorved revisionsdepartementet er underrettet om, at arbejdsministeriet ved skrivelser af samme dato indtil videre har standset udbetalingen af honorarerne til udbyttedelingsnævnets medlemmer fra udgangen af juni måned 1974 at regne.

Arbejdsministeriet

København den 19. april 1974

Arbejdsministeriet har i dag skrevet således til udbyttedelingsnævnets medlemmer:

„I de senere år har der fra forskellig side — bl. a. af finansudvalget under udvalgets gennemgang af finansloven for finansåret 1972-73 — været rejst spørgsmål om nødvendigheden af at opretholde det i henhold til lov nr. 131 af 16. april 1957 nedsatte udbyttedelingsnævn.

Endvidere har 1. revisionsdepartement nu i sin beretning for finansåret 1972-73 under henvisning til omfanget af udbyttedelingsnævnets mødevirksomhed i de senere år rejst spørgsmål om berettigelsen af, at honorarerne til udbyttedelingsnævnets medlemmer opretholdes.

Som bekendt vil en ophævelse af udbyttedelingsnævnet blive ensbetydende med en ophævelse af selve udbyttedelingsloven i dens hidtidige skikkelse. Dette spørgsmål har regeringen ikke på nuværende tidspunkt taget stilling til, jfr. herved bl. a. det i folketingsåret 1972-73 og på ny i folketingsåret 1973-74 (1. samling) i folketinget fremsatte forslag om tilvejebringelse af lovregler, hvis sigte havde nær tilknytning til de problemer, der i udbyttedelingsloven er angivet som udbyttedelingsnævnets opgave.

Som følge af det nævnte lovforslag blev mødevirksomheden i udbyttedelingsnævnet efter forhandling mellem arbejdsministeren og nævnets formand foreløbig indstillet fra begyndelsen af året 1973, medens udbyttedelingsnævnets sekretariat har fortsat sin

virksomhed med varetagelsen af de opgaver — navnlig af vejledende art i konkrete tilfælde — som sekretariatet hidtil selvstændigt havde udført i overensstemmelse med de af nævnet fastlagte retningslinier.

På denne baggrund og som følge af usikkerheden med hensyn til omfanget af udbyttedelingsnævnets fremtidige virksomhed har arbejdsministeriet fundet det rigtigst indtil videre at suspendere honorarudbetalingen til udbyttedelingsnævnets medlemmer, og man har derfor i dag anmodet stats centrale lønanvisning om fra udgangen af juni måned 1974 at standse udbetalingen af det Dem hidtil ydede honorar som medlem af udbyttedelingsnævnet.“

Der henvises til 1. revisionsdepartements skrivelse af 29. november 1973 (j. nr. 1. kt. 308-2-73), jfr. skrivelser af 4. januar og 26. februar 1974, og til revisionsdepartementets beretning for finansåret 1972-73.

1. revisionsdepartement.

Af *Gerda Møller* (KF) til finansministeren (9. april 1974):

„Hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af statsrevisionens oplysning om, at opkrævningen af mindre lotteriafgifter giver underskud, fordi administrationsudgifterne nu overstiger det beløb, der kommer ind?“

(Spm. nr. 191).

Finansminister *Anders Andersens* svar (19. april 1974):

Det stillede spørgsmål giver mig anledning til at udtale følgende:

Som omtalt i revisionsdepartementets beretning havde revisionsdepartementet af administrative grunde foreslået en betydelig forhøjelse af det afgiftsfri beløb på 200 kr. ifølge loven om afgift af gevinster ved lotterispil.

I skrivelse af 12. februar 1974 svarede skattedepartementet, at det efter departementets formening ikke ville være muligt at gennemføre en forhøjelse af det afgiftsfri beløb i loven om afgift af gevinster ved lotterispil, uden at dette fik konsekvenser for afgiften af klasselotterigevinster, tipsgevinster og på længere sigt også for gevinster af præmieobligationer, idet disse gevinster alle afgiftsberigtiges efter tilsvarende regler. For

[Finansministeren.]

disse gevinstkategoriers vedkommende medfører berigtigelsen af de små gevinster formentlig ikke nævneværdig administration for oppebørselsmyndighederne.

Det samme gælder inden for området for loven om afgift af gevinster ved lotterispil for store lotterier som f. eks. Vare- og Landbrugslotterierne. Man tvivler derfor på, at en forhøjelse af det skattefrie beløb vil kunne opveje provenutabet.

Revisionsdepartementets forslag i skrivelse af 21. februar 1974 om fra afgiftspligten at undtage lotterier, hvor den samlede gevinstsum ikke overstiger et vist beløb, er taget under overvejelse. Disse overvejelser er ikke afsluttet.

Af *Juul-Madsen* (KF) til ministeren for offentlige arbejder (9. april 1974):

„Hvad agter ministeren at foretage sig i anledning af, at statsrevisionen har afsløret, at projekteringsudgifter på 403.000 kr. blev spildt i forbindelse med DSBs byggeri ved Kalvebod Brygge i København?“
(Spm. nr. 192).

Minister for offentlige arbejder *Damsgaards* svar (16. april 1974):

Som det fremgår af 1. revisionsdepartements beretning af 11. marts 1974 for finansåret 1972-73, side 345-46, er der i væsentlig grad tale om omprojektering af allerede projekterede anlæg, hvilket ikke er usædvanligt ved så store og komplicerede anlæg, som der her er tale om. Der har i det foreliggende tilfælde været en betydelig afstand i tid mellem den oprindelige projekteringsfase og udførelsesfasen, og det kan derfor ikke findes urimeligt, at man i den mellemtiliggende periode er nået frem til nye erkendelser om anlæggets rigtige funktion med ændringer og deraf følgende omprojektering til følge.

Det må yderligere bemærkes, at de omhandlede projekteringsudgifter ikke kan være spildt, da arbejdet er udført efter dette reviderede projekt. De spildte projekteringsudgifter skal søges i den del af det oprindelige, mere skitserede projekt, der er ændret og udbygget, og „spildet“ må derfor antages at være væsentlig mindre end de foran nævnte udgifter.

Det skal endvidere bemærkes, at den nu gældende entreprisform med fast tid og pris vil nødvendiggøre et mere afklaret projekt inden udbydelsen, og at det derfor allerede af denne grund må antages, at den omhandlede situation ikke vil kunne komme til at foreligge på samme måde fremover.

Jeg finder derfor ikke anledning til at foretage videre i sagens anledning.

Af *Stetter* (KF) til ministeren for offentlige arbejder (9. april 1974):

„Har ministeren draget omsorg for, at statsrevisionens forslag om, at der indhentes tilbud fra private virksomheder, før statsbarnernes værksteder påtager sig arbejdsopgaver af nogen økonomisk betydning, bliver fulgt op?“

(Spm. nr. 193).

Minister for offentlige arbejder *Damsgaards* svar (17. april 1974):

Bemærkningerne fra 1. revisionsdepartement vedrører arbejder, der af DSBs værksteder under maskinafdelingen udføres for andre afdelinger inden for DSB.

Selv om der efter indførelse af nyt regnskabssystem ikke mere beregnes generalomkostningstillæg til sådanne arbejder, ændrer dette ikke det forhold, at der forinden arbejdernes igangsættelse tages hensyn til, om værkstederne er konkurrencedygtige på det pågældende område.

Dette kommer bl. a. til udtryk derved, at der i den gældende funktionsbeskrivelse for værkstedsledelsen er anført følgende:

„Værkstedsområderne skal lede og koordinere de underlagte værksteder og depotværksteder, således at de foreliggende arbejdsopgaver løses på fordelagtigste måde under hensyntagen til sikkerhed, god økonomi og effektiv betjening af driften.

Værkstedsområderne skal endvidere medvirke til, at kapaciteten (personale, anlæg og udstyr) er afpasset efter den aktuelle og den ifølge givne planer forventede arbejdsmængde.“

DSBs værksteder er ikke indrettet til at påtage sig arbejdsopgaver, der med fordel kan udføres af private virksomheder, og disse forhold følges til stadighed op af den ansvarlige ledelse.

At kapaciteten i værkstederne afpasses

[Ministeren for offentlige arbejder.]

efter den korrekte arbejdsmængde fremgår bl. a. deraf, at den totale arbejdsstyrke inden for de egentlige værksteder fra 1957 til i dag er reduceret med 38 pct.

Af *Havnstrup Clemmensen* (KF) til ministeren for offentlige arbejder (9. april 1974):

„Hvad har ministeren foretaget sig efter statsrevisionens påtale af, at Københavns lufthavsvæsen har anvendt 1,1 mill. kr. til indretning af midlertidige direktionslokaler og til indkøb af en bil uden bevilling?“

(Spm. nr. 194).

Minister for offentlige arbejder *Damsgaard's* svar (19. april 1974):

Som det fremgår af 1. revisionsdepartementets beretning for finansåret 1972—73, har revisionsdepartementets kritik af lufthavsvæsenets afholdelse af udgifter på 1,1 mill. kr. til indretning af de omhandlede direktionslokaler m. v. givet ministeriet for offentlige arbejder anledning til at påtale det passerede over for Københavns lufthavsvæsen. Påtalen blev meddelt lufthavsvæsenet i skrivelse herfra af 24. september 1973 og havde følgende ordlyd: „ . . . . idet man på den givne anledning skal udtale, at ministeriet finder det uheldigt, at de af lufthavsvæsenet foretagne dispositioner i forbindelse med den omhandlede ombygning og lokaleindretning har medført de af revisionsdepartementet påviste afvigelser fra det for statsvirksomheder gældende normale udgiftsniveau.

Man forventer, at Københavns lufthavsvæsen træffer alle fornødne foranstaltninger med henblik på at forhindre fremtidige lignende afvigelser.“

Som følge af de udtalelser, som nylig blev fremsat af lufthavsvæsenets direktør til dagspressen i anledning af sagens omtale i revisionsdepartementets beretning, fandt ministeriet det nødvendigt at præcisere over for lufthavsvæsenets direktør, at man anser en sag som den, der her har foreligget,

for alvorlig, og at gentagelser ikke vil blive tolereret.

Det vil fremgå heraf, at sagen er afgjort af ministeriet i september måned 1973 og dermed i min forgængers tid, og der har ikke været anledning for mig til at foretage mig noget i sagen.

Med hensyn til spørgsmålet om lufthavsvæsenets anskaffelse af et tjenesteautomobil til personbefordring uden skriftlig godkendelse fra økonomi- og budgetministeriet er forholdet som omtalt i revisionsdepartementets beretning det, at lufthavsvæsenet ved telefonisk henvendelse til budgetdepartementet havde fået den opfattelse, at anskaffelsen af automobilen alene var omfattet af bestemmelserne om bevillingsmæssig udgiftshjemmel. Disse bestemmelser blev iagttaget ved anskaffelsen, som efterfølgende er blevet taget til efterretning af økonomi- og budgetministeriet.

Ministeriet for offentlige arbejder har på denne baggrund ikke fundet anledning til at påtale anskaffelsen af det omhandlede automobil over for Københavns lufthavsvæsen.

Af *Hans Toft* (KF) til udenrigsministeren (9. april 1974):

„Agter ministeren at gøre ansvar gældende i anledning af, at 250.000 kr. (delvis uden bevilling) er spildt til forberedelse af en senere opgivet gave til John F. Kennedy Memorial Center i Washington?“

(Spm. nr. 195).

Udenrigsminister *Guldbergs* svar (19. april 1974):

Spørgsmålet om at gøre ansvar gældende synes at vedrøre ansvar dels over for arkitekt, dels over for embedsmænd. Som det vil fremgå af nedenstående redegørelse, finder jeg ikke ansvarspådragende grundlag i nogen af de to henseender.

1. For så vidt angår det udbetalte arkitekthonorar kan det oplyses, at der på tidspunktet for dets udbetaling i maj måned 1971 forelå et fuldt udarbejdet detailprojekt

[Udenrigsministeren.]

for den opgave, der var pålagt arkitekten. Endvidere forelå der en mundtlig udtalelse fra arkitekten om, at han, selv om der endnu ikke forelå prisoplysninger fra samtlige leverandører, mente at kunne gennemføre projektet på tilfredsstillende måde inden for den fastsatte bevillingsramme, ligesom han pegede på mulighederne for ved enkelte reduktioner i givet fald at nedskære de skønnede udgifter. På dette grundlag bemyndigedes ambassaden i Washington den 12. maj 1971 til at meddele Kennedy-Centeret, at gaveprojektet ville blive gennemført, hvilket samtidig meddeltes arkitekten skriftligt.

Udbetalingen i maj 1971 af det endelige honorar, der alene skulle dække udførelsen af detailprojektet, var således efter udenrigsministeriets opfattelse korrekt og i overensstemmelse med sædvanlig praksis, jfr. også Danske Arkitekters Landsforbunds vedtægt for arkitektvirksomhed.

Det endelige overslag over udgifterne ved gennemførelse af projektet, der forelå i august 1971, viste, at der ville blive tale om en overskridelse af den fastlagte bevillingsramme. Overskridelsen ville dog med den forudsatte reduktion af gaveprojektet andrage mindre end 2 pct. og derfor for så vidt være dækket af det forbehold med hensyn til prisudviklingen, der var taget i aktstykke nr. 477 af 29. september 1970. Overslaget måtte således siges at holde sig inden for de bevillingsmæssige forudsætninger. Rent bortset herfra viste en nøjere gennemgang af projektet, at der var mulighed for ved yderligere reduktioner i projektet at nedskære budgettet, således at der ville blive en reserve på næsten 100.000 kr. i forhold til bevillingsrammen.

Når udenrigsministeriet alligevel i samråd med kulturministeriet i februar 1972 valgte at opgive projektets gennemførelse, skyldtes det, at man under hensyn til, at prissætningen af monteringsarbejder m. v. i USA og visse materialeindkøb i Frankrig m. v. var behæftet med betydelig usikkerhed, og til den kraftige løn- og prisudvikling, man var inde i, ikke fandt at have fuldt tilstrækkelig sikkerhed for, at budgettet kunne holde. Det må herved erindres, at udenrigsministeren havde ønsket en garanti for, at bevillingsrammen ikke blev overskredet, hvilken

garanti arkitekten ikke havde ment at kunne give henset bl. a. til prisudviklingen.

Opgivelsen af projektet skyldes således forhold, der ikke kunne lægges arkitekten til last, eftersom der var tale om en af særlige grunde truffet beslutning, der greb ind i de oprindelige forudsætninger for arkitektens opgave, jfr. i denne forbindelse det i aktstykke 477 tagne prisforbehold. Der var derfor ikke grundlag for at påberåbe sig bristende forudsætninger for samarbejdet med deraf følgende mulighed for hel eller delvis tilbagebetaling af det udbetalte honorar.

Situationen ville efter udenrigsministeriets skøn ikke have været anderledes, dersom aftaleforholdet med arkitekten havde været baseret på en skriftlig kontrakt i stedet for på en mundtlig aftale, der ikke er blevet anfægtet af arkitekten. Honorarudbetalingerne har fulgt de regler, der er opstillet i Danske Arkitekters Landsforbunds vedtægt for arkitektvirksomhed. Forsinkelsen med hensyn til afleveringen af detailprojektet var af ringe omfang, og den skyldtes ikke alene arkitekten, men også den amerikanske gavemodtager. Dette forhold kunne efter udenrigsministeriets opfattelse hverken i henhold til dansk rets almindelige erstatningsregler eller de særligt i forannævnte vedtægt fastlagte regler begrunde et erstatningsansvar for arkitekten.

2. For så vidt angår den af 1. revisionsdepartement rejste tvivl om betingelserne for genbevillingen af 14. marts 1973 kan jeg oplyse, at finansudvalget ved skrivelse af 26. juni 1973 fra den daværende udenrigsminister til udvalgets formand blev orienteret om de ændrede gaveplaner, og at jeg på ny i skrivelse af 28. januar 1974 til finansudvalgets formand orienterede udvalget om sagens udvikling, uden at dette har givet anledning til bemærkninger.

Jeg må dog erkende, at der kan rejses tvivl om, hvorvidt ændringen af den oprindelige disposition burde have været forelagt finansudvalget ved en formel skrivelse i stedet for som sket ved en uformel orientering af finansudvalgets formand. Jeg finder dog intet ansvarspådragende i den valgte form.

Af *Burgdorf* (KF) til udenrigsministeren (9. april 1974):

„Hvad har ministeren foretaget sig i an-

[Burgdorf.]

ledning af, at revisionsdepartementet nu to gange har kritiseret udenrigsministeriets vinkøb?"

(Spm. nr. 196).

Udenrigsminister *Guldbergs* svar (19. april 1974):

I 1971 tog 1. revisionsdepartement anledning til at undersøge, om udenrigsministeriets indkøb og opbevaring af vin var tilrettelagt på en hensigtsmæssig måde. På den givne foranledning blev der i samarbejde med 1. revisionsdepartement tilrettelagt en ordning for kontrol etc. På daværende tidspunkt forespurgte 1. revisionsdepartement tillige om, hvornår der senest måtte være indhentet konkurrerende tilbud. I sit svar udtalte ministeriet om dette spørgsmål:

„Permins Vinhandel/Chr. Stausholm har i de sidste 25 år været udenrigsministeriets leverandør af vin og spirituosa. Firmaet har leverancen til kongehuset, praktisk taget alle de øvrige ministerier, hospitalerne, Københavns kommune, rådhuset samt de fleste af de største restauranter. Udenrigsministeriet opnår leverancer på prisvilkår som de nævnte institutioner, hvilket vil indebære garanti for prisernes rimelighed.

Indhentelse af tilbud fra et antal vinfirmaer ville dels være overordentlig tidkrævende og forudsætte indgående varekendskab.

Af ministeriets akter fremgår ikke, om der tidligere har været indhentet tilbud fra andre vinhandlere.“

Jeg kan i denne forbindelse tilføje, at ministeriet ikke har oplagringsmuligheder på Christiansborg, hvorfor indkøbt vin opbevares hos leverandøren vederlagsfrit. Der er endelig truffet aftale om vederlagsfri ombytning af beskadiget vin.

Da 1. revisionsdepartement i 1974 vendte tilbage til ministeriets vinindkøb, besvarede henvendelsen således under 25. marts d. å.:

„Ved skrivelse af 7. februar 1974 har revisionsdepartementet fremført nogle betragtninger vedrørende udenrigsministeriets indkøb af vin og spirituosa til repræsentationsformål. Udenrigsministeriet skal hertil bemærke følgende:

1. Konteringen

Udenrigsministeriets kontering på bevil-

lingskonto i stedet for som af revisionsdepartementet nu ønsket på lagerkonto er efter ministeriets opfattelse i overensstemmelse med de for statsforvaltningens regnskabsaflæggelse gældende regler. Der henvises i denne forbindelse til finanshovedbogholderiets vejledning nr. 29 af 7. marts 1955. Det deri foreskrevne system for beholdningskontrol er tilrettelagt i samarbejde med revisionsdepartementet, jfr. vedlagte kopi af notits af 4. februar 1971.

2. Lagerstørrelse og bevillingshjemmel

Det store lager hidrører navnlig fra lageret af Bordeauxvinen „Paveil de Luze“ (2.479 flasker). Som anført i skrivelse af 24. august 1971 er det udenrigsministeriets praksis så vidt muligt at arbejde med én slags rødvin. Dette er en øjensynlig rationaliserings- og besparelsesforanstaltning. Dens gennemførelse forudsætter, at der — som sket — findes frem til en vin, der forener den nødvendige kvalitet med en rimelig pris, og at denne vin købes, når den er for hånden samt på et tidspunkt, hvor årgangen har vist sin kvalitet, men endnu er overkommelig i pris. Alle disse betingelser forelå i særlig grad opfyldt for årgang 1970 på indkøbstidspunkterne, hvor der endvidere var gode grunde til at slutte, at vinen senere ville blive en mangelvare. Derfor de store indkøb.

Det bør noteres, at der herudover opnåedes en besparelse, der beregnet nu på restlageret i relation til gældende dagspriser andrager 63.800 kr. Øjensynligt ville det således have været en økonomisk fordel for statskassen, om udenrigsministeriet havde indkøbt et endnu større kvantum, f. eks. svarende til det skønnede forbrug inden for vinens holdbarhedsperiode. Et sådant egentligt investeringsindkøb ville dog — modsat de foretagne indkøb — efter udenrigsministeriets opfattelse næppe have været i overensstemmelse med bevillingsmæssige forudsætninger.

3. Konkurrerende tilbud

Fordelene ved i muligt omfang at arbejde med få vintyper er belyst ovenfor. Om fordelene ved at henholde sig til én leverandør henvises til udenrigsministeriets skrivelse af 24. august 1971 (f. eks. opbevaring uden udgift, ombytning af beskadiget vin). Endvidere bemærkes, at statens kommitterede i indkøbsspørgsmål, direktør Erik Fischer, på

[Udenrigsministeren.]

udenrigsministeriets foranledning har gjort sig bekendt med ministeriets indkøbspolitik på dette område og givet den sin ubetingede tilslutning.

Udenrigsministeriet agter desuagtet ved et fremtidig større indkøb at søge konkurrerende tilbud.“

At *Ninn-Hansen* (KF) til handelsministeren (9. april 1974):

„Agter ministeren at foretage sig noget i anledning af, at statsvirksomheden Dansk Naturgas A/S ikke har anvendt den af finansudvalget bevilgede aktiekapital på 5 mill. kr. til det i ansøgningen angivne formål, men i stedet har investeret beløbet i obligationer?“

(Spm. nr. 197).

Handelsminister *Nyboe Andersens* svar (19. april 1974):

Når den af finansudvalget for Dansk Naturgas A/S (i december 1973 ændret til Dansk Olie og Naturgas A/S) bevilgede aktiekapital på kr. 5 mill. ikke hidtil er anvendt til de i ansøgningen nævnte formål — mere detaljerede markedsundersøgelser, betaling af yderligere inden- og udenlandsk teknisk, økonomisk og evt. juridisk konsulentbistand og til aflønning af selskabets direktør og strengt nødvendige personale samt til almindelige kontorholdsudgifter — skyldes det, at de af selskabet indvil nu førte konkrete forhandlinger med potentielle naturgasleverandører („Phillips-gruppen“ og „Petronord-gruppen“) om eventuel ilandføring i Danmark af naturgas fra henholdsvis „Ekofisk“-feltet og „Frigg“-feltet på den norske del af kontinentalsoklen endte negativt uden at nå det stadium, hvor der ville blive behov for iværksættelse af de nævnte udgiftkrævende foranstaltninger.

Nye muligheder for en dansk naturgasforsyning kan imidlertid opstå, mest sandsynligt gennem nye fund på den norske kontinentalsokkel eller fund på den danske del af soklen, og jeg finder det af afgørende betydning, at vi til enhver tid gennem Dansk Olie og Naturgas A/S står bedst muligt rustet til at søge sådanne nye forsyningsmuligheder udnyttet.

Den af selskabets bestyrelse, der bl. a.

består af repræsentanter for handelsministeriet, finansministeriet og ministeriet for offentlige arbejder, tagne beslutning om indtil videre at anbringe selskabets aktiekapital i obligationer, blev truffet under min forgænger som handelsminister, og jeg finder for mit vedkommende ikke grundlag for for tiden at foretage mig noget i den anledning, idet jeg finder anbringelsesmåden rimelig, så længe det skønnes nødvendigt for aktieselskabet med kort varsel at kunne disponere over beløb inden for aktiekapitalen til de tidligere nævnte formål.

Såfremt forudsætningerne for selskabets virksomhed i denne henseende imidlertid måtte ændre sig, vil jeg være indstillet på at overveje ændringer i selskabets forhold. Anbringelsesmåden har medført, at selskabet hidtil har kunnet afholde sine løbende driftsudgifter af renteindtægterne fra obligationerne.

At *Hagen Hagensen* (KF) til miljøministeren (9. april 1974):

„Vil ministeren efter revisionsdepartementets kritik ændre ministeriets styrelsesforhold, så beslutninger om ansættelser og afskedigelser i fremtiden træffes i overensstemmelse med den gældende ansvarsfordeling og ikke af samarbejdsudvalget?“

(Spm. nr. 199).

Miljøminister *Holger Hansens* svar (19. april 1974):

Ledelsen og personalet i det tidligere ministerium for forureningsbekæmpelse indgik i september 1972 en samarbejdsudvalgsaftale, der trådte i kraft den 1. oktober samme år. Aftalen afveg på enkelte punkter fra de i økonomi- og budgetministeriets cirkulære af 16. februar 1972 indeholdte regler om samarbejdsudvalg. Aftalen indeholdt således bestemmelser, der gav samarbejdsudvalget en mere direkte indflydelse på en række af de områder, der er omtalt i det nævnte cirkulære, f. eks. vedrørende ansættelser og afskedigelser.

Med henblik på at sikre en overensstemmelse med de i centraladministrationen almindeligt gældende regler om ansvars- og kompetencefordeling indeholdt aftalen en bestemmelse, der gav ministeren adgang til i samme omfang som hidtil at træffe afgørelse

[Miljøministeren.]

inden for de i aftalen omhandlede områder, herunder adgang til at ændre eller omgøre de af samarbejdsudvalget truffede afgørelser.

Da der uanset denne bestemmelse var tale om iværksættelse af et videregående forsøg på indførelse af medbestemmelse og medindflydelse inden for centraladministrationen forelagde ministeriet for forureningsbekæmpelse — i overensstemmelse med bestemmelserne om iværksættelse af forsørsordninger i økonomi- og budgetministeriets cirkulæreskrivelse af 2. marts 1972 — i september 1972 aftalen for centralrådet for statens samarbejdsudvalg. Centralrådet havde ikke færdigbehandlet aftalen, da ministeriet for forureningsbekæmpelse i september 1973 ved sammenlægning med en række andre ressortområder omdannedes til miljøministeriet. Dannelsen af miljøministeriet medførte, at områder med forskelligt indarbejdede samarbejdsformer og traditioner blev ført sammen og skulle fungere som en enhed, og der var derfor mellem ledelse og personale enighed om, at forudsætningerne for det forsøg, der var iværksat ved samarbejdsudvalgsaftalen i det tidligere ministerium for forureningsbekæmpelse, ikke længere var til stede.

Den af revisionsdepartementet omtalte samarbejdsudvalgsaftale er således ikke længere virksom.

Af *Adam Møller* (KF) til socialministeren (9. april 1974):

„Hvad har ministeren foretaget sig i anledning af statsrevisionens afsløringer af regnskabsforholdene ved narkoman-dagecentre og andre institutioner, herunder uhjemlede udbetalinger til medarbejdere, udlandsrejser og forskningstilskud?“
(Spm. nr. 200).

Socialminister *Jacob Sørensen*s svar (19. april 1974):

I anledning af hr. Adam Møllers spørgsmål kan jeg oplyse, at socialministeriet — efter ved skrivelser af 9. januar og 11. januar 1974 at have modtaget en række spørgsmål fra økonomiministeriet, 1. revisionsdepartementet, om forbruget af offentlige midler i institutioner til bekæmpelse af stof-

misbrug — i skrivelse af 1. februar 1974 har udbedt sig socialstyrelsens kommentarer.

Som følge af, at spørgsmålene vedrører en række af socialstyrelsens afdelinger, har styrelsen etableret en særlig arbejdsgruppe, der har fået til opgave ved forhandlinger med de forskellige institutioner at søge problemerne belyst med henblik på en stillingtagen til udformning af mere generelle retningslinier.

Jeg kan oplyse, at ministeriet forventer at modtage socialstyrelsens indstilling i løbet af en måneds tid, og at jeg vil drage omsorg for, at spørgeren til sin tid orienteres om resultatet af ministeriets overvejelser og svaret til revisionsdepartementet.

Af *Simonsen* (KF) til socialministeren (9. april 1974):

„Hvad har ministeren foretaget sig for at skaffe revisionsdepartementet svar på skrivelserne af 7. februar og 28. september 1973 om uretmæssig udbetaling af arkitekt- og ingeniørhonorarer?“

(Spm. nr. 201).

Socialminister *Jacob Sørensen*s svar (18. april 1974):

Revisionsdepartementets spørgsmål i skrivelse af 7. februar 1973 er i overensstemmelse med almindelig praksis rejst direkte over for socialstyrelsen uden samtidig underretning af socialministeriet.

Efter modtagelsen her i ministeriet den 12. april 1973 af 1. revisionsdepartementets beretning for finansåret 1971—72 blev socialstyrelsen anmodet om en udtalelse bl. a. om det heromhandlede spørgsmål. Ministeriet erindrede styrelsen om sagen i skrivelser af 11. juli 1973 og 27. juli 1973.

Den 2. august 1973 oplyste socialstyrelsen, at styrelsen — oprindeligt i skrivelse af 12. januar 1973 — i overensstemmelse med revisionsdepartementets henstilling havde anmodet arkitekten om at omregne konduktørtillægget, således at for meget udbetalt tillægsynshonorar blev tilbagebetalt. I den herefter forløbne tid havde der fundet brevveksling sted mellem styrelsen og arkitekten, der gjorde indsigelse imod den krævede regulering af konduktørtillægget.

Den 12. december 1973 afholdtes der i

[Socialministeren.]

socialstyrelsen et møde med arkitekten med henblik på afklaring af karakteren af det udøvede tilsyn og dermed den opståede tvivl om berettigelsen af tilbagebetalingskravet.

Den 20. februar 1974 afgav arkitekten en fornyet redegørelse om sagen, som herefter drøftedes med boligministeriet på et møde 28. februar 1974. Mødet førte til, at dette ministerium — som tidligere havde udtalt sig i sagen i september 1972 — på ny fik spørgsmålet om såvel arkitekt- som ingeniørhonorar forelagt i skrivelse af 13. marts 1974. Boligministeriet, som på den givne foranledning er erindret om sagen, har underhånden oplyst, at spørgsmålet endnu ikke er afklaret.

For en ordens skyld bemærkes, at den i spørgsmålet nævnte skrivelse af 28. september 1973 er en skrivelse til 1. revisionsdepartementet fra socialstyrelsen med oplysning om sagens stilling.

Af *Karen Thuroe Hansen* (KF) til socialministeren (9. april 1974):

„Hvad bliver konsekvensen af statsrevisionens påtale af, at socialstyrelsen har afholdt kurser for medarbejdere med overnatning på hoteller til en samlet udgift af flere hundrede tusinde kroner uden særskilt bevilling?“

(Spm. nr. 202).

Socialminister *Jacob Sørensens* svar (19. april 1974):

Socialstyrelsen blev oprettet i oktober 1970 ved sammenlægning af direktoratet for børne- og ungdomsforsorg, direktoratet for revalidering og forsorg og statens åndssvageforsorgs hovedkontor, således at opgaverne i 1971 blev omfordelt på i alt 5 afdelinger, der foreløbig havde lokaler forskellige steder i København. Styrelsen har i finansårene 1971—72 og 1972—73 afholdt en række interne kurser på et hotel for styrelsens eget personale.

Udgifterne hertil er afholdt af de bevillinger, der er givet på finanslovene for 1971—72 og 1972—73 § 15.A.5.01.14. Uddannelse af personale. I anmærkningerne til finanslovsforslaget for 1971—72 er ad denne standardkonto bl. a. anført:

„Merudgiften skyldes nødvendigheden af,

at der sikres et rimeligt årligt rådighedsbeløb (200.000 kr.) med henblik på uddannelses-, omstillings- og omskolingsvirksomhed for styrelsens personale.“

Som det fremgår af statsrevisorernes tilrådsbetænkning over statsregnskabet for finansåret 1971—72 side 145-146 har revisionsdepartementet ved skrivelse af 9. april 1973 udtalt, at en så omfattende og ekstraordinær disposition burde have været forelagt de bevillende myndigheder, og at den ønskede orientering kunne være opnået på en for staten mere økonomisk måde. Med henvisning til, at kurserne havde været tilrettelagt således, at de havde medført overnatning på hotel, gav departementet endvidere udtryk for, at kurserne burde have været gennemført inden for de lokalemæssige rammer, der står til rådighed for socialstyrelsen og dens institutioner.

Revisionsdepartementets synspunkter, der er tiltrådt af statsrevisorerne, er taget til efterretning af socialstyrelsen og socialministeriet.

Sagen har ikke givet socialministeriet anledning til at foretage videre over for socialstyrelsen eller de medarbejdere, der er ansvarlige for disse kurser.

Det har herved været afgørende, at valget af den mest egnede kursusform til de foreliggende særlige omstændigheder måttet træffes efter en skønsmæssig afgørelse, og at det ligeledes har berøet på et skøn, om dispositionen måtte betragtes som så ekstraordinær i forhold til den foreliggende bevilling og de forudsætninger, hvorunder denne blev givet, at der burde ske særskilt forelæggelse for finansudvalget.

Anden næstformand (Bay):

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 23. april kl. 13.30 med følgende dagsorden:

1) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af kildeskatte-loven. (Ophævelse af 8 pct.-tillæg til kommunerne).

[Anden næstformand.]

3) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om revision af lovgivningen om forsikring mod følger af ulykkestilfælde [af Inge Fischer Møller m. fl.].

4) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af den obligatoriske seksualundervisning i folkeskolen [af Chr. Christensen m. fl.].

5) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en kommission i henhold til grundlovens § 51 [af Bendix m. fl.].

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste anden næstformand til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 15.10.